

Beata Fornal-Pieniak, Czesław Wysocki

Ocena Żmudzkiego Parku Narodowego pod względem przyrodniczym i kulturowym

Acta Scientiarum Polonorum. Administratio Locorum 10/2, 39-45

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

OCENA ŻMUDZKIEGO PARKU NARODOWEGO POD WZGLĘDEM PRZYRODNICZYM I KULTUROWYM

Beata Fornal-Pieniak, Czesław Wysocki

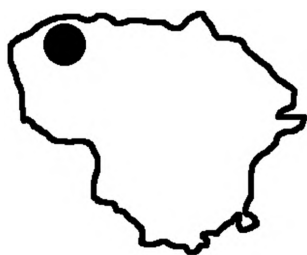
Szkoła Główna Gospodarstwa Wiejskiego w Warszawie

Streszczenie. Celem pracy była ocena walorów przyrodniczo-kulturowych Żmudzkiego Parku Narodowego. Park położony jest w części północno-zachodniej Litwy. Badania przeprowadzono w 2010 r. Metodyka badań obejmowała badania terenowe i kameralne. Park podzielono na jednostki krajobrazowe. Wykonano waloryzację przyrodniczo-krajobrazową wg metody Żarskiej [2005]. Sformułowano kryteria oceny i bonitację punktową. Na podstawie badań wyróżniono obszary o bardzo wysokich, wysokich i średnich walorach przyrodniczo-kulturowych. Obszary o małych walorach środowiska przyrodniczego i kulturowego na badanym obszarze nie występowały.

Słowa kluczowe: ocena, elementy kulturowe i przyrodnicze, Żmudzki Park Narodowy, Litwa

WSTĘP

Żmudzki Park Narodowy jest jednym z pięciu narodowych parków Litwy (Trocki Historyczny Park Narodowy, Park Narodowy Mierzei Kurońskiej, Dzukijski Park Narodowy, Auksztocki Park Narodowy). Znajduje się w północno-zachodniej części tego kraju (rys. 1). Powstał w 1991 r. Powierzchnia Żmudzkiego Parku Narodowego wynosi 21 720 ha. Park ma charakter leśno-wodno-rolniczy. Na jego obszarze dominują lasy iglaste, świerkowe. W sąsiedztwie zbiorników wodnych znajdują się bagna oraz zbiorowiska leśne olszowe. Wzdłuż cieków wodnych znajdują się fragmentarycznie lasy łęgowe [Krzywicki 2005]. Celem pracy jest ocena Żmudzkiego Parku Narodowego w aspekcie przyrodniczym i kulturowym.

Rys. 1. Lokalizacja Żmudzkiego Parku Narodowego na Litwie
Fig. 1. Localization of Žemaitijos National Park in Lithuania

METODYKA BADAŃ

W roku 2010 przeprowadzono waloryzację przyrodniczo-kulturową Żmudzkiego Parku Narodowego wg metody Żarskiej [2005]. W tym celu obszar parku podzielono na sześć jednostek krajobrazowych, które poddano ocenie przyrodniczej i kulturowej (rys. 2). Sformułowano kryteria oceny i opracowano trzystopniową bonitację punktową (tab. 1). Wyniki badań przedstawiono w tabeli, jak i na mapie parku.

Rys. 2. Podział parku na jednostki krajobrazowe (opracowanie własne)

Fig. 2. Division of park into landscape unities

Tabela 1. Kryteria oceny i bonitacja punktowa

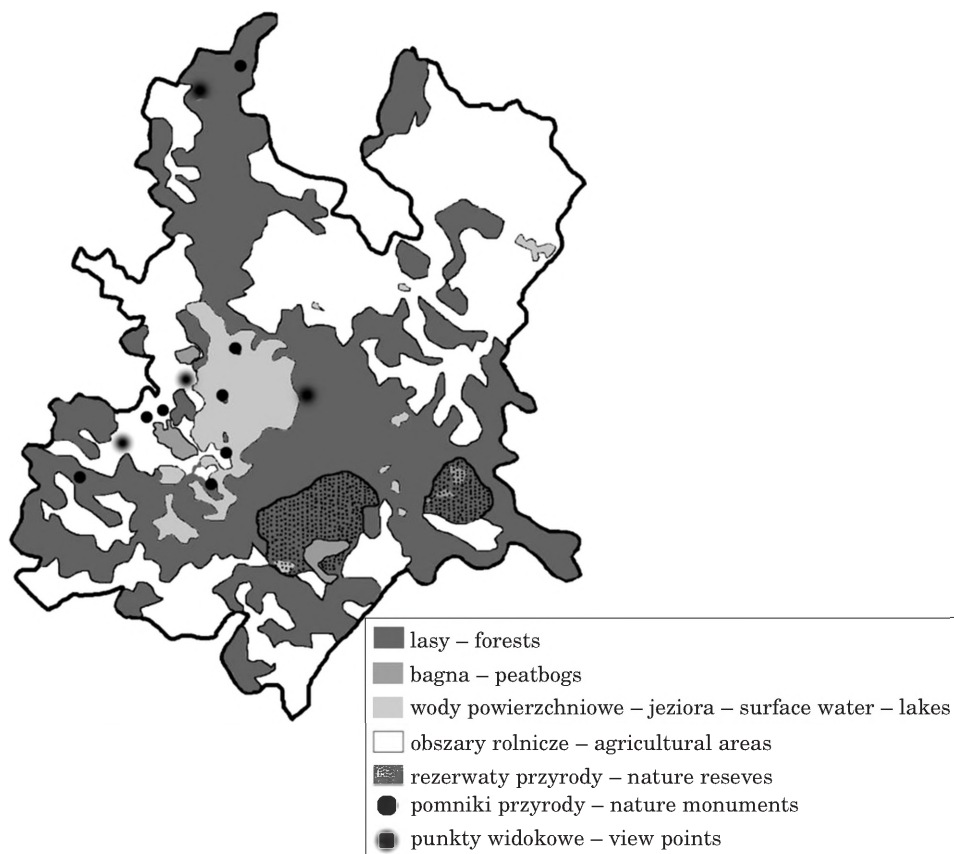
Table. 1. Criteria and bonitation points

Kryteria oceny Criteria of evaluation	Kryteria szczegółowe i bonitacja punktowa Criteria and bonitation
Wielkość powierzchni pokrytej przez dany typ szaty roślinnej Size of study area with different type of vegetation	największe pokrycie zbiorowiskami naturalnymi – 3 pkt the highest cover with natural plant communities on study are – 3 points największe pokrycie zbiorowiskami półnaturalnymi – 2 pkt the highest cover with semi-natural plant communities on study area – 2 points największe pokrycie zbiorowiskami synantropijnymi – 1 pkt the highest cover with semitropical plant communities on study are – 2 points
Występowanie pomników przyrody Nature monuments occurring	kilka pomników – 3 pkt – few nature monuments – 3 points 2 pomniki – 2 pkt – 2 nature monuments – 2 points 1 pomnik – 1 pkt – 1 nature monument – 1 point brak – 0 pkt – without nature monuments – 0 points
Występowanie punktów widokowych View points occurring	obecne punkty widokowe – 1 pkt – view points occurring – 1 point brak punktów widokowych – 0 pkt – without view points – 0 points
Obecność elementów kulturowych – zabytkowych Historical monuments occurring	kilka zabytków – 3 pkt – few historical monuments occurring – 3 points 1 zabytek – 1 pkt – 1 historical monument occurring – 1 point without historical monuments – 0 points
Powiązania ekologiczne między jednostkami przyrodniczo-krajo- brazowymi Ecological connections between natural-landscapes units	kilka powiązań ekologicznych – 3 pkt – few ecological connections occurring – 3 points dwa powiązania ekologiczne – 2 pkt – 2 ecological connections occurring – 2 points jedno-powiązanie ekologiczne – 1 pkt – 1 ecological connection occurring – 1 point brak powiązań ekologicznych – 0 pkt – without ecological connection – 0 points
Występowanie wód powierzchniowych Water surface occurring	występują wody powierzchniowe – 1 pkt – water surface occurring – 1 point brak wód powierzchniowych – 0 pkt – without water surface – 0 points
Zróżnicowanie wód powierzchniowych Diversity of water surface	występują jeziora, rzeki – 3 pkt – lakes, ponds occurring – 3 points występuje jezioro lub rzeka – 2 pkt – lake or pond occurring – 2 points występują małe rzeki, strumienie – 1 pkt – small lakes or streams occurring – 1 point
Występowanie rezerwatów przyrody Nature reserves occurring	występują rezerваты przyrody – 3 pkt – nature reserves occurring – 3 points brak rezerwatów p[przyrody – 0 pkt – without nature reserves – 0 points

WYNIKI BADAŃ

Żmudzki Park Narodowy ma charakter leśno-wodno-rolniczy. Największe kompleksy leśne znajdują się w jego centralnej i zachodniej części. Obszary z dominacją jezior zlokalizowane są głównie w części wschodniej parku. Na terenie parku są dwa rezerваты przyrody (w części południowo-zachodniej) oraz liczne pomniki przyrody (drzewa). Największe obszary z bagnami znajdują się w sąsiedztwie jeziora Plateliu oraz na terenie rezerwatów. Punkty widokowe zlokalizowane są głównie w części wschodniej parku (rys. 3). Żmudzki Park Narodowy jest zróżnicowany ze względu na elementy kulturowe (rys. 4).

Głównie w miastach znajdują się muzea i zabytkowe kościoły. Na terenach otwartych, czyli głównie na obszarach wiejskich oraz w sąsiedztwie lasów zachowały się liczne zabytkowe cmentarze, miejsca pamięci historycznej. Niewielkie wzgórza zamkowe oraz głązy narzutowe są rozproszone na terenie całego parku.

Rys. 3. Elementy przyrodniczo-wizualne na terenie Żmudzkiego Parku Narodowego (opracowanie własne)

Fig. 3. Natural and visual elements in Žemaitijos National Park

Rys. 4. Lokalizacja elementów kulturowych na terenie Żmudzkiego Parku Narodowego (opracowanie własne)

Fig. 4. Localization of cultural elements in Žemaitijos National Park

Na podstawie waloryzacji przyrodniczo-kulturowej (tab. 2, rys. 5) stwierdzono, iż najwyższe walory przyrodniczo-krajobrazowe mają dwie jednostki krajobrazowe w części południowej Żmudzkiego Parku Krajobrazowego (numer 4, 5). Charakteryzują się one wysokim stopniem naturalności zbiorowisk roślinnych, licznymi pomnikami przyrody, silnymi powiązaniem ekologicznymi z jednostkami sąsiadującymi, występowaniem rezerwatu przyrody oraz licznymi zbiornikami wodnymi. Na tych obszarach wyróżniono ponadto liczne elementy kulturowe oraz punkty widokowe.

Tabela 2. Wyniki waloryzacji przyrodniczo-krajobrazowej Żmudzkiego Parku Narodowego
Table. 2. Results of natural and cultural evaluation of Žemaitijos National Park

Kryteria oceny Criteria	Jednostka nr 1 1 unit	Jednostka nr 2 2 unit	Jednostka nr 3 3 unit	Jednostka nr 4 4 unit	Jednostka nr 5 5 unit	Jednostka nr 6 6 unit
1	2	3	4	5	6	7
Wielkość powierzchni pokrytej przez dany typ szaty Size of study area with different type of vegetation roślinnej	3	1	1	3	3	3
Występowanie pomników przyrody Nature monuments occurring	1	0	0	1	3	0
Występowanie punktów widokowych View points occurring	1	0	0	1	2	0
Obecność elementów kulturowych – zabytkowych Historical monuments occurring	3	3	3	3	1	1

cd. tabeli 2 – cont. Table 2

1	2	3	4	5	6	7
Powiązania ekologiczne między jednostkami przyrodniczo-krajo- brazowymi Ecological connections between natural-landscapes units	1	2	1	3	3	3
Występowanie wód powierzchniowych Water surface occuring	1	1	1	1	1	1
Zróżnicowanie wód powierzchniowych Diversity of water surface	1	1	2	3	3	1
Występowanie rezerwatów przyrody Nature reserves occuring	0	0	0	0	3	3
Suma Sum	11	8	8	15	19	12

19–15 pkt – obszary o bardzo wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych (jednostki nr 4, 5)

From 19 to 15 points – areas with very high natural and cultural values (4, 5 units)

14–10 pkt – obszary o wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych (jednostki nr 1, 6)

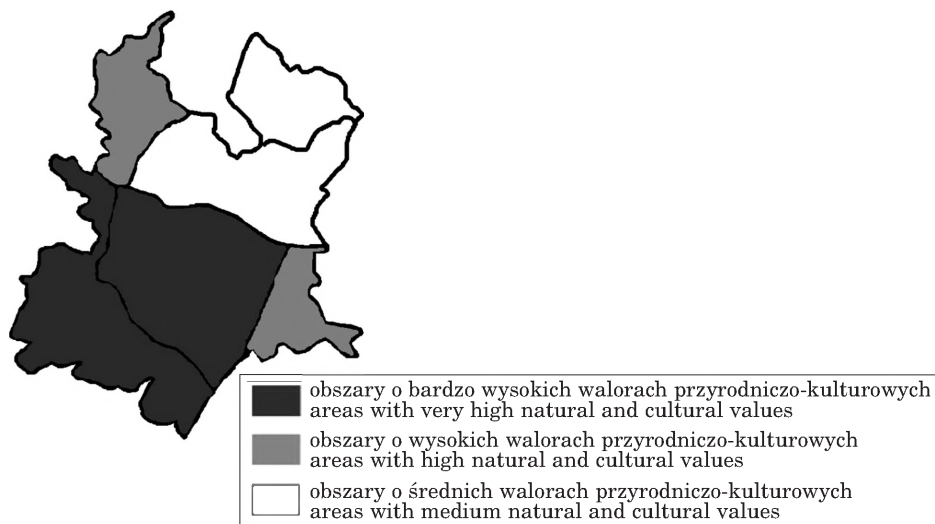
From 14 to 10 points – areas with high natural and cultural values (1, 6 units)

9–5 pkt – obszary o średnich walorach przyrodniczo-kulturowych (jednostki nr 2, 3)

From 9 to 5 points – areas with medium natural and cultural values (2, 3 units)

4–1 pkt – obszary o małych walorach przyrodniczo-kulturowych (brak)

From 4 to 1 points – areas with low natural and cultural values (not distinguished)

Rys. 5. Wyniki waloryzacji przyrodniczo-kulturowej Żmudzkiego Parku Narodowego (opracowanie własne)

Fig. 5. Results of natural and cultural evaluation of Žemaitijos National Park

Obszary o wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych zlokalizowane są w części północnej i południowo-wschodniej (rys. 2, jednostki o numerach 1, 6) parku. Jednostki te charakteryzują się również wysokim stopniem naturalności zbiorowisk roślinnych. Mniejsza jest liczba pomników przyrody, jak i elementów kulturowych. Jednostki o numerach 2 i 3 reprezentują obszary o średnich walorach przyrodniczo-kulturowych. Mają one charakter rolniczy z niewielkim udziałem powierzchni zadrzewionych. Powiązania ekologiczne z obszarami sąsiednimi są nieliczne. Występuje tam dużo elementów kulturowych, głównie głązów, jak i wzgórz zamkowych w porównaniu z innymi jednostkami krajobrazowymi. Brakuje obszarów o małych walorach przyrodniczo-kulturowych.

PODSUMOWANIE

Żmudzki Park Narodowy charakteryzuje się głównie obszarami o bardzo wysokich, jak i wysokich walorach przyrodniczo-kulturowych. Duże zróżnicowanie zbiorowisk roślinnych, tj. roślinność bagienna, wodna, leśna występuje w jego centralnej części (jednostka przyrodniczo-krajobrazowa nr 5). Elementy kulturowe dominują w części północnej parku oraz w miastach i w większych wsiach. Ze względu na duży potencjał przyrodniczy i kulturowy Żmudzki Park Narodowy pełni ważną funkcję przyrodniczo-kulturowo-ekologiczną w krajobrazie Litwy.

PIŚMIENNICTWO

Krzywicki T., 2005. Przewodnik. Litwa. Oficyna Wyd. „Rewasz” Pruszków.
Żarska B., 2005. Ochrona krajobrazu. Wyd. SGGW.

NATURAL AND CULTURAL EVALUATION OF ŽEMAITIJOS NATIONAL PARK

Abstract. The aim of paper was natural and cultural evaluation of Žemaitijos National Park. The park is located on north-west part of Lithuania. The research was done in 2010. Methodology included field and indoor studies. Žemaitijos National Park was divided into landscape unities. Natural and cultural evaluation was made according to Żarska method [2005]. It was formulating criteria and bonitation points. It was distinguished areas with very high, high, and medium natural and cultural values [without areas with low values] on Žemaitijos National Park.

Key words: evaluation, natural and cultural elements, Žemaitijos National Park, Lithuania

Zaakceptowano do druku – Accepted for print: 18.04.2011